

Rapport

Datum: 19 september 2005
Rapportnummer: 2005/275

Klacht

Verzoeker klaagt erover dat de Koninklijke Marechaussee hem na zijn aanhouding op 18 januari 2003 op de vliegbasis Volkel, niet ten spoedigste heeft geleid voor een (hulp)officier van Justitie.

Beoordeling

I. Bevindingen

1. Verzoeker, vredesactivist, bevond zich op 18 januari 2003 op de vliegbasis Volkel als deelnemer aan een demonstratie tegen de aanwezigheid van atoomwapens op deze basis. Aan deze demonstratie deden naar schatting tweehonderd mensen mee. De vliegbasis is gesloten voor het publiek. Verzoeker werd tijdens de demonstratie om 13.30 uur aangehouden door personeel van de Koninklijke Marechaussee wegens het zich bevinden op verboden terrein (zie Achtergrond, onder 2.). Naast verzoeker werden die middag nog 103 andere demonstranten aangehouden. Om 19.55 uur werd verzoeker voor een (hulp)officier van justitie geleid en om 21.50 uur na verhoor heengezonden.

2. Op 6 februari 2003 diende verzoeker via zijn advocaat een klacht in bij de officier van justitie te 's-Hertogenbosch. Het Openbaar Ministerie stuurde de klacht op 3 juli 2003 voor behandeling door naar de Koninklijke Marechaussee. Verzoeker klaagde erover dat hij op 18 januari 2003 niet ten spoedigste na zijn aanhouding is voorgeleid voor een (hulp)officier van justitie. De Bevelhebber van de Koninklijke Marechaussee liet verzoeker in reactie op de klacht bij brief van 11 december 2003 weten dat naar zijn mening de dienstdoende ambtenaren - gelet op het feit dat de personele capaciteit niet berekend was op het aantal aanhoudingen die dag - er alles aan hadden gedaan om het gehele proces van geleiding voor een hulpofficier zo snel mogelijk te laten verlopen.

3. In zijn reactie van 26 april 2004 op de klacht liet de minister van Defensie de Nationale ombudsman weten zich geheel te kunnen vinden in het oordeel van de Bevelhebber van de Koninklijke Marechaussee van 11 december 2003. De minister voegde daar nog aan toe dat hij over het begrip 'ten spoedigste' overdragen aan een hulpofficier van justitie geen oordeel kon en mocht vellen, maar dat dit een aangelegenheid betrof van de officier van justitie, en in een later stadium van de rechter. Bij zijn reactie voegde de minister het - vertrouwelijke - draaiboek toe dat ter voorbereiding van de demonstratie op 18 januari 2003 was opgesteld door de Brigade Koninklijke Marechaussee Uden en het regionale politiekorps Brabant-Noord, district De Leijgraaf. Dit draaiboek was opgesteld om effectief te kunnen optreden in de situatie dat door acties van demonstranten de openbare orde op en rond de vliegbasis verstoord zou worden. In het draaiboek werd gerefereerd aan eerdere ervaringen met soortgelijke demonstraties op de vliegbasis Volkel. Er werd rekening gehouden met een hoge opkomst van activisten (100 à 150), maar het aantal

noodzakelijke aanhoudingen werd op basis van het verleden laag ingeschat.

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat er die dag in eerste instantie twee hulpofficieren van justitie aanwezig waren en later vier, terwijl het aantal aangehouden demonstranten aan het eind van de middag 104 bedroeg.

4. Bij vonnis van 7 mei 2003 van de kantonrechter van de sector kanton van de rechtbank 's-Hertogenbosch werd verzoeker veroordeeld omdat hij zich zonder daartoe gerechtigd te zijn op 18 januari 2003 had bevonden op de vliegbasis Volkel. In het proces-verbaal van de zitting is niets terug te vinden met betrekking tot het verweer van verzoeker dat het Openbaar Ministerie niet ontvankelijk was in deze zaak omdat verzoeker niet onverwijld na aanhouding was voorgeleid voor een (hulp)officier.

II. Beoordeling

5. Het verbod van onrechtmatige vrijheidsontneming houdt voor bestuursorganen in dat zij buiten de bij of krachtens de wet bepaalde gevallen niemand zijn vrijheid mogen ontnemen (zie Achtergrond, onder 1.). Dit impliceert in dit geval dat op grond van artikel 53 van het Wetboek van Strafvordering een opsporingsambtenaar er voor moet zorgen dat na aanhouding de aangehoudene ten spoedigste voor een (hulp)officier van justitie wordt geleid (zie Achtergrond, onder 3.).

Daarnaast mag op grond van artikel 61 van het Wetboek van Strafvordering in beginsel de verdachte niet langer dan zes uren worden opgehouden voor het verhoor (zie Achtergrond, onder 3.).

6. In dit geval werd verzoeker om 13.30 uur door ambtenaren van de Koninklijke Marechaussee aangehouden op de vliegbasis Volkel en om 19.55 uur, dat wil zeggen ruim zes uur later, geleid voor een hulpofficier van justitie, waarna hij om 21.50 uur werd heengezonden. Op grond van de wet dient de voorgeleiding ten spoedigste plaats te vinden. Om te beoordelen of de voorgeleiding ten spoedigste heeft plaatsgevonden moet worden gekeken naar de omstandigheden van het geval (zie Achtergrond, onder 3.). Verzoeker was in dit geval één van de 104 personen die werden aangehouden en moesten worden voorgeleid. De voorgeleiding liet zo lang op zich wachten omdat de aanwezige capaciteit aan (hulp)officieren, aanvankelijk twee en later vier, onvoldoende was voor een snelle behandeling van het aantal aangehouden demonstranten.

7. Bij een massale demonstratie van actievoerders rond vliegbasis Volkel is op grond van ervaringen in het verleden voorzienbaar dat een groot aantal aanhoudingen moet worden verricht. Dit was immers ook de reden voor het opstellen van het draaiboek. Enerzijds moeten de betrokken diensten daarmee rekening houden met de inzet van personeel en middelen, zodat de afhandeling in de aanhoudingen niet onnodig veel tijd vergt. Anderzijds kunnen de betrokken actievoerders er in de omstandigheden, zoals in dit geval, niet er op

rekenen dat zij allen korte tijd na hun eventuele aanhouding worden voorgeleid en heengezonden, aangezien dat een onevenredige inzet zou vergen.

8. Nu er in dit geval veel meer personen werden aangehouden dan in het draaiboek was voorzien en het draaiboek niet voorzag in het treffen van maatregelen voor de situatie dat er meer personen werden aangehouden, is de voorbereiding van de Koninklijke Marechaussee wat dit betreft onvoldoende adequaat geweest. Daarnaast valt niet in te zien waarom de Koninklijke Marechaussee na de aanhouding van meer dan honderd personen op 18 januari 2003 niet alsnog getracht heeft van elders ondersteuning van hulpofficieren te krijgen. In het geval van verzoeker kan derhalve niet worden gesproken van een zo spoedig mogelijke voorgeleiding na aanhouding conform artikel 53 Strafvordering. Nu de vrijheidsontneming van verzoeker langer heeft geduurd dan krachtens de wet was toegestaan, is de klacht van verzoeker gegrond.

De periode van acht uren en twintig minuten overschrijdt ook nog de maximale termijn van zes uren voor ophouden voor verhoor, genoemd in het eerste lid van artikel 61 van het Wetboek van Strafvordering, welke termijn aanvangt op het moment dat de aangehouden verdachte aankomt op de plaats van verhoor (zie aant. 3 sub d bij art. 61 Sv). Door deze gang van zaken is in strijd gehandeld met het verbod van onrechtmatige vrijheidsontneming.

De onderzochte gedraging is niet behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van de Koninklijke Marechaussee te Uden is gegrond vanwege schending van het verbod van onrechtmatige vrijheidsontneming.

Onderzoek

Op 29 mei 2003 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heer B. te Nijmegen, ingediend door de heer mr. E. Th. Hummels te Zeist, met een klacht over een gedraging van de Koninklijke Marechaussee te Uden.

Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de minister van Defensie, werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de minister van Defensie verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben.

Tijdens het onderzoek kregen de Koninklijke Marechaussee en verzoeker de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen.

De minister van Defensie deelde mee zich met de inhoud van het verslag te kunnen verenigen.

Verzoeker gaf binnen de gestelde termijn geen reactie.

INFORMATIEOVERZICHT

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

1. De klachtbrief van de gemachtigde van verzoeker van 6 februari 2003 aan de officier van justitie te 's-Hertogenbosch.
2. De reactie van de Bevelhebber van de Koninklijke Marechaussee van 11 december 2003 op de klacht van verzoeker van 6 februari 2003.
3. Het verzoekschrift van de gemachtigde van verzoeker van 29 mei 2003 aan de Nationale ombudsman.
4. De reactie van de minister van Defensie van 26 april 2004 op het onderzoek met daarbij vertrouwelijke stukken zoals het draaiboek.
5. Het proces-verbaal terechtzitting sector Kanton van de rechtbank te 's-Hertogenbosch van de zitting van 7 mei 2003.
6. Het proces-verbaal van aanhouding van verzoeker van 18 januari 2003.
7. Het proces-verbaal van verhoor van verzoeker van 18 januari 2003.
8. De pleitnota van de gemachtigde van verzoeker voor de zitting van 7 mei 2003.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Grondwet

Artikel 15

"1. Buiten de gevallen bij of krachtens de wet bepaald mag niemand zijn vrijheid worden ontnomen.

2. Hij aan wie anders dan op rechterlijk bevel zijn vrijheid is ontnomen, kan aan de rechter zijn invrijheidstelling verzoeken. Hij wordt in dat geval door de rechter gehoord binnen een bij de wet te bepalen termijn. De rechter gelast de onmiddellijke invrijheidstelling, indien hij de vrijheidsontneming onrechtmatig oordeelt.

3. De berechting van hem aan wie met het oog daarop zijn vrijheid is ontnomen, vindt binnen een redelijke termijn plaats.

4. Hij aan wie rechtmatig zijn vrijheid is ontnomen, kan worden beperkt in de uitoefening van grondrechten voor zover deze zich niet met de vrijheidsontneming verdraagt."

2. Wetboek van Strafrecht

Artikel 461:

"Hij die, zonder daartoe gerechtigd te zijn, zich op eens anders grond waarvan de toegang op een voor hem blijkbaar wijze door de rechthebbende is verboden, bevindt (...) wordt gestraft met geldboete van de eerste categorie."

3. Wetboek van Strafvordering

Artikel 53:

"1. In geval van ontdekking op heeter daad is ieder bevoegd den verdachte aan te houden.

2. In zoodanig geval is de officier van justitie of de hulpofficier bevoegd den verdachte, na aanhouding, naar eene plaats van verhoor te geleiden; hij kan ook diens aanhouding of vorgeleiding bevelen.

3. Geschiedt de aanhouding door een anderen opsporingsambtenaar, dan draagt deze zorg dat de aangehoudene ten spoedigste voor den officier van justitie of een van diens hulpofficieren wordt geleid."

Artikel 61

"1. Indien de verdachte niet overeenkomstig artikel 57 in verzekering wordt gesteld, noch overeenkomstig artikel 60 voor de rechter-commissaris wordt geleid, wordt hij in vrijheid gesteld, tenzij hij op bevel van de officier van justitie of de hulpofficier voor wie de verdachte is geleid of die zelf de verdachte heeft aangehouden, voor ten hoogste zes uren wordt opgehouden voor onderzoek. Tijdens het ophouden voor onderzoek wordt de verdachte gehoord.

2. Indien de ophouding met het oog op het vaststellen van de identiteit plaatsvindt, kan ten aanzien van een verdachte ten aanzien van wie verdenking bestaat terzake van een strafbaar feit waarvoor geen voorlopige hechtenis is toegelaten de in het eerste lid

genoemde termijn van zes uren, op bevel van de officier van justitie of de hulpofficier voor wie de verdachte is geleid of die zelf de verdachte heeft aangehouden, in het belang van het onderzoek eenmaal met ten hoogste zes uren worden verlengd.

3. Voor de berekening van de in het eerste en tweede lid bedoelde termijnen wordt de tijd tussen middernacht en negen uur 's morgens niet meegerekend.

4. Het bevel tot verlenging is gedagtekend en ondertekend.

5. Het bevel geeft een korte omschrijving van het strafbare feit ten aanzien waarvan een verdenking bestaat en de feiten of omstandigheden waarop de verdenking is gegrond.

6. De verdachte wordt in het bevel met name of, wanneer zijn naam onbekend is, zo duidelijk mogelijk aangewezen.

7. Een afschrift van het bevel wordt hem onverwijld uitgereikt."

Uit Tekst en commentaar Wetboek van Strafvordering (redactie: C.P.M. Cleiren en J.F. Nijboer), vijfde druk, aantekening 7 op artikel 53:

"Ten spoedigste Of aan dit vereiste is voldaan, is sterk afhankelijk van het geval. In HR 14 oktober 1986, NJ 1988, 511 was verdachte om 04.45 uur te V. aangehouden, vervolgens overgebracht naar E. en omstreeks 11.30 uur voorgeleid. De Hoge Raad oordeelde dat het hof uit deze feiten en omstandigheden kon afleiden dat de voorgeleiding 'ten spoedigste' is geschied."